

Nr 30

Försvarsutskottets betänkande med anledning av motion om en permanent sjukvårdsskola inom försvaret.

I motionen 1974:1288 av herr Ångström m. fl. (fp) har hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär en utredning om förutsättningarna för att lokalisera en försvarets sjukvårdsskola till Umeå.

Överbefälhavaren och försvarets sjukvårdsstyrelse har yttrat sig över motionen.

Nuvarande sjukvårdsutbildning m. m.

Sjukvårdsutbildningen inom det militära försvaret är anpassad till den civila utbildningen av läkare, tandläkare, veterinärer och apotekare. När det gäller läkare och tandläkare sker sjukvårdsutbildningen i form av assistentskolor sommartid i uppehållet mellan två terminer under pågående universitetsutbildning samt en fackutbildning som eleven genomgår efter avslutade studier inkl. allmäntjänstgöring. För veterinärer sker sjukvårdsutbildningen framför allt i form av fackskola efter avslutad civil utbildning. Apotekares sjukvårdsutbildning bedrivs huvudsakligen under apotekarbefälskola samt apotekarfackskola som tidsmässigt är anpassad till de civila apotekarstudierna.

Fackutbildningen bedrivs för arméns och flygvapnets personal vid medicinalfackskolan inom Frösundadetachmentet, där det finns god tillgång på utbildningslokaler som är ändamålsenligt inredda. Marinens fackutbildning för såväl läkare som tandläkare är förlagd till marinens sjukvårdsskola i Göteborg. Vid fackutbildningen har man behov av att som lärare anlita bl. a. högt kvalificerade officerare.

Medicinalfackskolan har etablerat ett fast samarbete med olika medicinska experter inom Stockholmsregionen. Man har också kontinuerlig tillgång på kvalificerade officerare för undervisning i de rent militära ämnena.

Utbildningsvolymen på medicinalfackskolan beräknas till ca 5 000 lärartimmar per år. Till detta kommer ytterligare ca 500 lärartimmar vid marinens sjukvårdsskola i Göteborg för marinens läkar- och tandläkarfackutbildning. Det totala antalet lärartimmar per år blir alltså ca 5 500, varav ca 40 % behöver tillgodoses med fackmilitärt kvalificerad lärarkraft.

Frågan om en fast skolorganisation på området har aktualiserats av olika utredningar under 1960-talet. 1962 års försvarssjukvårdsutredning föreslog i sitt betänkande *Militärsjukvården* (SOU 1966:35) att en försvarets sjukvårdsskola skulle inrättas för utbildning av fast anställd medicinalpersonal.

Utbildningen av den värnpliktiga hälso- och sjukvårdspersonalen togs vidare upp av 1966 års värnpliktskommitté som hade i uppdrag att utreda den närmare utformningen av utbildningen för värnpliktiga i specialtjänst m. m. Kommittén föreslog i betänkandet Utbildning m. m. av värnpliktiga i specialtjänst (SOU 1970:65) att en för försvarsmakten gemensam central utbildningsanstalt skulle inrättas för medicinalpersonalens fackutbildning och med lokalisering inom Stockholmsområdet.

Värnpliktskommitténs förslag lades till grund för förslag i propositionen 1971:88. Departementschefen anförde därvid (s. 71) om kommitténs förslag i nu angivna hänseende bl. a. följande:

För egen del anser jag att det är önskvärt att utbildningen för såväl fast anställd som värnpliktig medicinalpersonal sker i fastare former än som nu är fallet. Detta är bl. a. nödvändigt för att utbildningsbetingelserna skall kunna förbättras. Vissa åtgärder i syfte att uppnå en bättre sammanhållen utbildning har redan provisoriskt vidtagits och ytterligare åtgärder bör kunna vidtas inom ramen för gällande utbildningsorganisation med dess kurssystem. Däremot är jag inte beredd att nu ta ställning till förslaget om inrättande av en central utbildningsanstalt och lokaliseringen av en sådan anstalt. Jag avser att efter ytterligare utredning återkomma i denna fråga i ett senare sammanhang.

Departementschefens ställningstagande föranledde ingen erinran från riksdagens sida (FöU 1971:14, rskr 1971:144).

Motionen

Det föreligger enligt motionen 1974:1288 allvarliga brister när det gäller den kvalificerade hälso- och sjukvårdspersonalens fackutbildning. Den organisation som skall planera och genomföra utbildningen är personellt underdimensionerad och utbildningsbetingelserna, utbildningslokaler m. m., bristfälliga och oftast provisoriskt ordnade. För att en meningsfull och effektiv utbildning skall kunna bedrivas och få erforderlig stadga krävs enligt motionärerna en för hela försvarsmakten gemensam utbildningsanstalt, en försvarets sjukvårdsskola. Motionärerna anför:

Vid en fast utbildningsanstalt kan de olika utbildningsomgångarna och uppdelningen i olika kategorier planeras i ett effektivt rotationssystem med ett optimalt utnyttjande av skolans lokaler och tekniska utrustning. Rekryteringen av lärare och instruktörer, både fast anställda på heltid och deltidsanställda, underlättas. Ett fast samarbete kan etableras med civila utbildningsanstalter, institutioner för forskning och med experter inom olika samhällsområden. Besparingar bör också kunna göras genom den effektivisering som en fast organisation och permanenta utbildningslokaler möjliggör.

Till en sådan försvarets sjukvårdsskola bör enligt motionen förläggas utbildningen för försvarets behov av kvalificerad medicinsk personal, läkare, tandläkare, veterinärer, apotekare och hälsovårdsinspektörer. För den stabs-

mässiga planeringen av utbildningen av kvalificerad hälso- och sjukvårdspersonal behövs, anser motionärerna, en personell förstärkning inom arméstaben.

Motionärerna tillmäter lokaliseringen av en försvarets sjukvårdsskola stor betydelse. Man har – framhåller de – att ta hänsyn till skolans möjligheter att rekrytera erforderliga lärarkrafter och en nära tillgång till de institutioner för forskning och utbildning varmed skolan måste samarbeta. För den militära utbildningen behövs stabspersonal och instruktörer av olika slag. För fackundervisningen behöver man främst lärare i medicinska ämnen och möjligheter till samarbete med institutioner för forskning.

En värdering med utgångspunkt härifrån gör enligt motionärerna Umeå särskilt aktuell som förläggningsort för den nya skolan. De erinrar i detta sammanhang om att det i planläggningen för det nya fredsförbandet i Arvidsjaur ingår att Norrlands dragoner (K 4) skall flyttas från Umeå till Arvidsjaur. Från många synpunkter är detta en betydande förlust för regionen och en lokalisering av skolan till Umeå skulle vara en kompensande åtgärd.

Remissyttrandena

Överbefälhavaren erinrar om 1966 års värnpliktskommittés förslag och framhåller att hans då redovisade syn på frågan om en central utbildningsanstalt för medicinalpersonal alltså ligger fast. Den utredning som motionärerna föreslår bör enligt överbefälhavaren få till uppgift att föreslå dels lämplig lokalisering av skolan och tidpunkt för inrättandet av skolan, dels vilken utbildning som skall bedrivas vid skolan.

När det gäller skolans lokalisering hänvisar överbefälhavaren till 1962 års försvarssjukvårdsutredning som ansåg att kompetenta lärarkrafter lättast kan rekryteras vid en lokalisering till Stockholmsområdet, ett förhållande som utredningen ansåg borde vara utslagsgivande vid övervägandena om skolans förläggning. Denna bedömning torde enligt överbefälhavaren alltså vara riktig. Han anser att det endast finns begränsade möjligheter att rekrytera lärare som är lämpliga för en sjukvårdsskola från försvarets forskningsanstalt i Umeå. De militära myndigheter med vilka skolan främst behöver samverka, bl. a. för att rekrytera lärare, kommer enligt överbefälhavaren att finnas främst i landets mellersta och södra delar.

En utredning om en central utbildningsanstalt inom försvaret för medicinalpersonal bör enligt överbefälhavaren inte begränsas till enbart utbildning av läkare, tandläkare, veterinärer, apotekare och hälsovårdsinspektörer. Skolan bör på sikt kunna utnyttjas för utbildning av även annan kvalificerad manlig medicinalpersonal.

Försvarets sjukvårdsstyrelse är mycket positiv till att en utredning tillkallas för att närmare penetrera för- och nackdelar med en permanent försvarets sjukvårdsskola, inte minst med hänsyn till att utbildningen av kvalificerad medicinalpersonal f. n. är starkt splittrad. När det gäller skolans loka-

lisering understryker sjukvårdsstyrelsen – liksom överbefälhavaren – att utredningen bör vara förutsättningslös. Sjukvårdsstyrelsen är för sin del inte beredd att utan vidare ansluta sig till motionens förslag angående lokalisering av skolan till Umeå.

Utskottet

Den sjukvårdsutbildning som förekommer inom det militära försvaret är anpassad till den civila utbildningen av läkare, tandläkare, veterinärer och apotekare. Därav följer att utbildningen är starkt splittrad. Enligt motionen 1974:1288 föreligger det allvarliga brister när det gäller den kvalificerade hälso- och sjukvårdspersonalens fackutbildning. Motionärerna pekar på att den organisation som skall planera och genomföra utbildningen är personellt underdimensionerad. Verksamheten präglas också av att utbildningsbetingelserna – utbildningslokaler m. m. – är bristfälliga och oftast provisoriskt ordnade.

För att utbildningen skall bli meningsfull och effektiv och få erforderlig stadga krävs enligt motionärerna en för hela försvarsmakten gemensam utbildningsanstalt, en försvarets sjukvårdsskola. Motionärerna har också en bestämd uppfattning om var denna skola bör vara lokaliserad. Motionen slutar med en hemställan att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär en utredning om förutsättningarna för att lokalisera en försvarets sjukvårdsskola till Umeå.

Frågan om en fast skolorganisation på detta område är inte ny. Förslag har lagts fram av 1966 års värnpliktskommitté och har redovisats för riksdagen i propositionen 1971:88. Förslaget går ut på att en för försvarsmakten gemensam central utbildningsanstalt skall inrättas för medicinalpersonalens fackutbildning och med lokalisering inom Stockholmsområdet.

Som framgår av den redogörelse för nuläget som lämnats i det föregående har statsmakterna ännu inte tagit ställning till värnpliktskommitténs förslag i denna del. Departementschefen har emellertid år 1971 uttalat sin avsikt att återkomma till frågan efter ytterligare utredning. Enligt vad utskottet har inhämtat pågår inom försvarsdepartementet en översyn av den värnpliktiga medicinalpersonalens utbildning. Inom ramen för detta arbete behandlas också frågan om en central utbildningsanstalt för såväl medicinalpersonal inom försvarsmakten som medicinalpersonal och viss administrativ ledningspersonal för den civila krigssjukvården.

Motionen förefaller närmast att ha ett lokaliseringspolitiskt syfte. I motionen anges en rad skäl som talar för att en blivande sjukvårdsskola bör lokaliseras till Umeå. Överbefälhavaren och försvarets sjukvårdsstyrelse, som båda yttrat sig över motionen, har i och för sig inte något emot att motionärernas önskemål om en utredning tillgodoses. De anser emellertid att utredningen om skolans lokalisering bör vara förutsättningslös.

Utskottet har vid flera tillfällen haft anledning att bereda ärenden om försvarets sjukvård. I sitt betänkande 1973:16 (s. 58) framhöll utskottet att

hälso- och sjukvården av naturliga skäl har en central plats i vårt värnpliktsförsvaret och att det krävs en väl fungerande sjukvårdsorganisation på alla nivåer. För att nå detta mål är det nödvändigt att tillgodose försvarets behov av tillräckligt kvalificerad sjukvårdspersonal. Svårigheter i detta avseende har rått under en följd av år.

Av det föregående framgår att frågan om en för försvaret gemensam sjukvårdsskola har utretts, att det finns ett förslag om att inrätta en sådan skola med lokalisering inom Stockholmsområdet och att chefen för försvarsdepartementet i propositionen 1971:88 har anmält sin avsikt att efter ytterligare utredning återkomma till riksdagen i denna fråga. Inom försvarsdepartementet pågår en översyn av den värnpliktiga medicinalpersonalens utbildning. Utskottet förutsätter att man vid denna översyn överväger såväl behovet av en permanent sjukvårdsutbildning inom försvaret som frågan om lokaliseringen av denna utbildning. Någon utredning i enlighet med motionärernas förslag vill utskottet inte förorda.

Utskottet anser det vara angeläget att regeringen relativt snart tar ställning till personalbehov och utbildning för försvarssjukvården. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen avslår motionen 1974:1288,
2. att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet har anförts om personalbehov och utbildning för försvarssjukvården.

Stockholm den 12 november 1974

På försvarsutskottets vägnar
PER PETERSSON

Närvarande: herrar Petersson i Gäddvik (m), Gustavsson i Eskilstuna (s), Gustafsson i Uddevalla (s), Pettersson i Kvänum (c), Gustavsson i Ängelholm (s), Karl Bengtsson i Varberg (fp), fru Sundström (s), herrar Glimné (c), Brännström (s), herr andre vice talmannen Virgin (m), herrar Gernandt (c), Olsson i Asarum (s), Björk i Gävle (c) och Hedberg (s).

